

Een verplaatsbaar feest

*If you are lucky enough to have lived in Paris as a young man,
then wherever you go for the rest of your life, it stays with you,
for Paris is a moveable feast.*

- ERNEST HEMINGWAY

1.

Eerst heb ik een stad nodig – niet te groot, niet te klein, maar oud genoeg om naar onsterfelijkheid te streven. Twee rivieren breng ik er samen. Ik laat lantaarnlicht glimmen op de keien van de stegen die ik verduister. Kerktorens, boomtakken en een burcht ets ik er boven. Van generaties dronkaards en geleerden laat ik de hakken galmen. Ik graaf er een spiegelgladde singel omheen die ik vul met inkt. Dat is voorlopig genoeg.

Dan zoek ik er de spelers bij – de dichter en schrijvers die ik uitrust met een eender streven, naar een spreken boven de stervelingen uit. Ik timmer plaquettes op de gevels waar hun voorgangers de verzen schreven die ik laat schilderen op blinde muren.

Maar ik maak het ze niet te makkelijk. Ik rust ze uit met wat talent en een torenhoge ambitie, maar ik ben pesterig genoeg om ze een onevenredig portie zinnelijkheid en liederlijkheid te geven. Ik tooi ze met een hang naar het tomeloze, het platvloerse – ik schenk hun glazen rijkelijk bij in de cafés die ik voor ze open.

Ik geef ze namen: Ilja, Thomas, Christiaan.

Dat is voorlopig genoeg.

Nu moet ik ze nog samen laten komen. Daarvoor richt ik een weekblad op, en ik noem het *Mare*.

2.

‘BIER?’

De eerste keer dat de gsm, die Christiaan toen nog maar net bezat, rilde met dit bericht, voelde hij, dat viel niet te ontkennen, een steek van opwinding. De paar keer dat hij de afzender, Ilja, had meegemaakt, had die altijd een onzichtbare schil om zich heen gehad, een slotgracht van onbenaderbaarheid tussen hem en zijn stadsgenoten, hoezeer hij ook vrijwel permanent in hun midden toefde en zijn schrijverij als het ware aan de straatkant beoefende. Dat hij nu aan tafel bij de dichtvorst werd gesommeerd, want zo moest hij dit bericht toch opvatten, betekende dat hij een vuurdoop had doorstaan.

‘IS GOED. WAAR?’

Christiaan was afgestudeerd op de drempel naar een nieuwe eeuw en had zich geen seconde bekommerd om wat hij na zijn studies – Nederlands en Literatuurwetenschap – moest gaan doen. Daarom vulde hij zijn bestaan met een baantje dat het uitzendbureau hem in de schoenen schoof – ‘redacteur’ bij de huis-aan-huis-bladen *Leidse Post*, *Zuid-Holland Post* en *Het op Zondag*. Daarnaast was hij pianoles gaan geven. Eén van zijn leerlingen wees hem erop dat het universiteitsblad *Mare* freelance journalisten zocht. Hij diepte wat stukken op die hij had geschreven voor het vakgroepstijdschrift van Nederlands dat toen *Meta* heette, en werd op gesprek gevraagd bij de hoofdredacteur, Jos Palm.

‘Lees je *Mare*?’ vroeg deze, het hoofd wantrouwig naar achteren, om hem op te kunnen nemen door de ronde glazen van het brilletje dat hij altijd op het puntje van zijn neus zette.

‘Nou eh... Niet van begin tot einde... Maar... ja.’

‘Als er mensen zijn die *Mare* van begin tot einde lezen,’ zei Palm, ‘dan moeten die waarschijnlijk naar de psychiater. Lees je wel de column op pagina drie? De Meneer?’

Hij knikte gretig. De Meneer, dat wist hij wel, was een wetenschappelijk medewerker die wekelijks incognito op hilarische toon verslag deed van misstanden en ander wel en wee aan de universiteit.

‘Dat is onze graecus en dichter, Ilja Leonard Pfeijffer, die deze zomer de Buddingh-prijs heeft gewonnen.’

‘Aha...’ Een onthulling, een inwijding. Dat was goed. Dat impliceerde dat hij nu al tot bondgenoot werd gekroond. Een week of drie later zou Christiaan deze Pfeijffer in zijn toen al imposante omvang leren kennen bij een van die legendarische *Mare*-borrels, een zorgvuldig opgetuigd zeventiende-eeuws uiterlijk, met schouderlang haar en musketiersssnorretje en –sik. Je verwachtte dat hij elk moment een sabel uit een riem tevoorschijn kon trekken.

‘Ik heb die stukken die je mee hebt gestuurd gelezen,’ vervolgde Palm. ‘Dat wil zeggen, ik heb er wat vluchtig naar gekeken en dan lijkt het dat je wel kunt schrijven. Dat kan natuurlijk tegenvallen als ik nauwkeuriger was gaan lezen. Maar laten we het maar gewoon proberen.’

Met die merkwaardige verzuchting was Christiaan officieel onderdeel geworden van het blad, dat prat ging op een roemrijke geschiedenis, dat zich als ‘hofleverancier van NRC Handelsblad’ beschouwde – tal van bekende journalisten waren inderdaad ‘bij *Mare* begonnen’. Hem sprak het vooral aan dat Boudewijn Büch er eind jaren zeventig columns had geschreven. En dat er een aureool van rebellie hing rond de redactie, die voortdurend in de clinch lag met het College van Bestuur van de universiteit. Zo was de huidige ploeg ‘verbannen’ naar deze uithoek – aan de

Einsteinweg bij het zielloze BioSciencepark – nadat Palm de plagiërende psycholoog René Diekstra als columnist had willen aanstellen.

In die rommelige periode begon Christiaan er zijn eerste stukken te schrijven, wat reportages uit het studentenleven, boekbesprekingen en de rubriek ‘collegezweet’ berucht bij docenten, van wie de colleges een recensie met rapportcijfer kregen.

Een half jaar later kwam er een redactieplaats vrij, waarvoor Christiaan een sollicitatiegesprekje had met de opvolger van Palm, Ron Rijghard. Ook hier dezelfde vragen. Las hij het hele blad? Wat vond hij eigenlijk van *Mare*?

‘Prima blad, alleen die column op de achterpagina vind ik ver-schrik-ke-lijk.’

‘Je bedoelt Marie-Angèle?’

Uiteraard bedoelde hij haar. Marie-Angèle was het pseudoniem van een meisje dat vanuit haar studentenhuus in hippe taal verslag deed van haar leventje, overduidelijk geënt op het toen populaire *Sex and the City*. Ron knikte bedachtzaam en gaf Christiaan de baan.

Een paar weken later opende Ron de maandagochtendvergadering – de vergadering voor de kernredactie, zonder freelancers – met de woorden: ‘Ik heb nieuws. Ik ga stoppen met Marie-Angèle. En ik kan twee dingen doen. Een columnwedstrijd onder studenten uitschrijven of aan Weijts vragen of hij een betere column kan schrijven.’

Bij zijn achternaam knikte hij even in Christiaan zijn richting. En daarmee was de column ‘Sluitingstijd’, die een jaar of vijf op de achterpagina van *Mare* zou staan, geboren.

Dezelfde Ron was het die hem op een zondagavond belde. Hij had griep, maar had de volgende dag een interviewafpraak met de nieuwe gastschrijver aan de Letterenfaculteit, Gerrit Komrij. Kon Christiaan dat niet overnemen? Bloednervus klom hij de volgende middag het trappetje op naar café de Burcht. Het ging zijn

eerste grote interview worden. Hij had zich amper kunnen voorbereiden en had, maar dat verzwegen hij wijselijk, ook nauwelijks iets van deze Komrij gelezen die voor hem vooral de monumentale naam was op de verzamelde poëziewerken die hij in zijn eerste jaar had moeten aanschaffen. In het halletje controleerde hij voor de vijfde keer of zijn opnameapparatuur wel werkte. Eenmaal tegenover de beroemde dichter, het onafscheidelijke glas witbier tussen hen in, waren alle zorgen verdwenen. Meteen was er een jongensachtige vrolijkheid, een intens plezier. Pas laat in de nacht kwam hij thuis, en de deadline drukte, maar dat deed niet: hij hoefde de tape maar uit te tikken en had een feest van volzinnen, kwinkslagen, spitsvondigheden, venijnige plaagstootjes. Het bewees wat Komrij jaren later eens over interviews zou zeggen: ‘De interviewer, die krijgt ervoor betaald, terwijl ik degene ben die al het werk doet, hè?’

Het was dankzij het Komrij-interview dat Christiaan ook de eer kreeg om Ilya te interviewen toen gelijktijdig zijn debuutroman en een nieuwe dichtbundel verschenen. Daarom zat ook Christiaans nummer dus in de man zijn minuscule rode mobiele telefoontje.

‘BURGERZAKEN.’

‘OK.’

Later werd de boodschap domweg ‘BZ’, en dat sms’je was als het rinkelen van de schoolbel van het laatste uur, of het startschot van een wedstrijd waarvan niemand wist wat er nu eigenlijk op het spel stond.

Ik schenk hun glazen rijkelijk bij in de cafés die ik voor ze open. Ik stippel hun routes uit: Burgerzaken in de namiddag, dan naar de Burcht, eventueel met omweg via de Woo Ping in de Diefsteeg.

‘Heb jij nog kunnen werken?’

‘Wat overgangetjes gepolijst.’

‘Zwaar vak hebben wij toch.’

In het diepste geheim was Christiaan ooit begonnen aan een roman, en toen hij het aandurfde wat pagina’s te laten lezen stak hij Ilja drie a4’tjes toe: een scène die hij als oerscène beschouwde van het boek, en die later vrijwel ongewijzigd in een van de eerste hoofdstukken is opgenomen van *Art. 285b*. Plaats van handeling was de ‘solocabine’ van een peepshow waar de held zijn vrouwelijke tegenspeelster leerde kennen, nadat ze haar prijslijst als een menulijst had opgedreund.

Ilja legde de tekst op tafel, schroefde zijn pennetje open en las: ‘Zoals bekend smaken sigaretten altijd het beste na seks, en dit mocht dan geen seks zijn in de strikte zin des woords...’ Kalm streepte hij het woord ‘seks’ door en verving het door ‘afloop’. Zo nam hij alle velletjes door, en verving in elke alinea een woordje, waarna hij ze met een triomfantelijk lachje teruggaf.

‘Zelfs de bedragen kloppen,’ complimenteerde Ilja.

3.

‘Jullie moeten een rubriek beginnen. En die noem je Frutti di Mare.’

Hij lag in bed met Het Italiaanse Meisje, zoals ze in zijn Mare-columns heette, en ze deelden een Gauloise *na afloop*. Hij was met haar samen, maar ook weer niet helemaal, omdat er ook nog een Amsterdams meisje was, in de columns Het Fotomodel geheten – hij zou die gespletenheid, het ‘schipperen tussen Tristan en Casanova’ later in zijn debuutroman uitwerken en schetste het alvast voor in zijn columnreeks. In elk geval is het dankzij dit Italiaanse Meisje dat de rubriek vijftien jaar later nog altijd op pagina drie van Mare staat, en er wekelijks nog altijd op de redactie gevraagd wordt: ‘Wie schrijft deze week de Frutti?’

Er was inmiddels weer een nieuwe hoofdredacteur gekomen, Hans Ariëns, nadat Ron een baan had gekregen bij *NRC Handelsblad*. Op de internetredactie, in eerste instantie ('Mijn collega hier en ik hebben allebei vroeger in een koekjesfabriek gewerkt,' mailde Ron hem eens, 'en we zijn het er over eens dat dat werk vele malen inspirerender was.') Hans vond dat er meer studentenleven 'in de krant' moest, en riep daartoe een vaste reportagerubriek in leven.

'En die noemen we Frutti di Mare!' riep Christiaan bij de vergadering.

Zo verscheen niet alleen de Frutti ten tonele, maar ook Thomas Blondeau.

Dat zit zo. Alhoewel de meeste van de freelancers en redacteurs het werk ofwel beschouwde als een betaalde voortzetting van het studentenleven, ofwel als 'opstapje' naar de grotemensenjournalistiek hadden ze in de praktijk toch niet heel veel contact meer met dat onophoudelijke feest dat zich in deze stad voortdurend afspeelde maar altijd onzichtbaar, binnenskamers – een kabaal dat gesmoord door de muren gonsde van de studentenhuizen, de verenigingen, sociëteiten. Af en toe ving je de schelle kreten op van een jaarclubje op straat, als glimpen naakte huid tussen twee zomen kleding; af en toe rammelden de doorgeroeste spatborden van hun fietsen in de nacht – maar dat was alleen omdat ze van de ene besloten locatie op weg waren naar de volgende. Leiden: een verplaatsbaar feest.

Ook Christiaan zelf, die de jeugdige contreien van de nachtstad als zijn jachtdomein beschouwde, kreeg maar een beperkt segment van de studentenpopulatie onder ogen en onder de ongewassen lakens van zijn huurflatje in de Rivierenbuurt, net voorbij de Vliet. Hij zag vooral het vrijzinnige clubje dat zich in het als excentriek, losbandig en homovriendelijk te boek staande café Odessa ophield. Op maandagavond was het hier 'happy hour' voor de internationale studenten – hij sloeg er zelden een over. Maar ook dit bracht hem niet werkelijk in het binnenste van de studentenwereld. Er waren, dat zag Hans goed, 'een soort student-

correspondenten' nodig.

En dat is hoe Christiaan bij Thomas uitkwam. Hij kende hem van een studentenhuis aan het Utrechts Jaagpad, waar twee van zijn studievrienden woonden en waar ze regelmatig avondjes organiseerde van het in 1871 opgerichte Letterendispuut Sodalitium Literis Sacrum. Daar kwam Thomas ook wel eens kijken: een merkwaardige, wat gezette, geestige en uiterst gevatte figuur op wie je geen vat kon krijgen. Dandyesk en timide tegelijk. Vriendelijk en vilein. Hij kwam uit West-Vlaanderen, en zou in België een opleiding tot priester voortijdig hebben afgebroken. Na een of meerdere mislukte liefdes was hij in Leiden komen studeren, Literatuurwetenschap. Hij studeerde nog. Hij schreef, al deed hij ook daar uiterst geheimzinnig over, en was lid van Catena, een linksige club die Christiaan, hij kwam er wel eens als gast binnen, sterk deed denken aan de kraakpanden en 'alternatieve' jongerencentra waar hij als scholier vaak was geweest en toch gemengde gevoelens bij had gehouden.

Hoe dan ook wekte deze Thomas de indruk goed in dat studentenwereldje ingevoerd te zijn en Christiaan vroeg hem voor die nieuwe rubriek op een zomermiddag op een terras aan de Nieuwe Rijn. Thomas vroeg op zijn beurt daar Arjen van Veelen bij, met wie hij bevriend was en samen een college 'journalistiek en nieuwe media' volgde, een soort talentenklasje voor journalisten-in-spe. Thomas had wel een zekere wrevel tegen de schoolse opbouw van nieuwsberichten en artikelen die daar werd aangeleerd. Eigenlijk was hij, al zou hij dat niet hardop durven zeggen, een dichter.

4.

Parijs vreet dagelijks honderd twintig verliefde maagden.

Na de enige keer dat Christiaan was blijven slapen in dat hooggelegen huis van

Ilja dat uitzag op de Burcht vond hij de ochtend erop een gedicht van Thomas op de eettafel, bovenaan een stapel, dat ingezonden werk bleek voor het tijdschrift *De Revisor*, waar Ilja poëziedirecteur was.

Het meisje met wie hij was blijven logeren had hij leren kennen op de presentatie van een van Ilja's boeken, in het grachtenpand van De Arbeiderspers. Ze was er stagiaire en tapte het bier, in de balzaalachtige ruimte vol spiegels, schouwen en plafondornamenten. Het was net uit met Christiaans Italiaanse Meisje. En ook Het Fotomodel was weer even uit beeld. Omdat Het Meisje Van De Uitgeverij vertelde dat ze de week erop naar Lissabon zou gaan, jatte hij, uit de mooie toonkast met recent verschenen werk een deeltje Pessoa (in de vertaling van August Willemsen; zelf zou hij jaren later nog een nawoord schrijven bij een heruitgave ervan), dat hij haar met een plechtig gebaar overhandigde in café De Zwart.

De Zwart kwam hem toen nog voor als een literair walhalla. Hij wist nog niet beter. Daar kwamen schrijvers als Adri van der Heijden, Allard Schröder en Hafid Bouazza. Uitgevers ook, niet te vergeten, en recensenten. Hij stelde zich het voor als het brandpunt van de literaire wereld, en zij, die Leidenaartjes, mochten er ook even van proeven in het kielzog van de grote Ilja, al had die, dat trekje was hem al vaker gaan opvallen, weinig oog meer voor zijn Leidse kameraden op het moment dat zulke hoger in de pikorde geplaatste Amsterdammers om hem heen dromden.

Christiaan gaf de stagiaire dat Pessoa-deeltje aan hetzelfde tafeltje waar hij, in de zomer van 2013, zijn laatste gesprek met Thomas zou voeren. Ze vertrok ermee op de fiets en zelf zwalkte hij naar de nachttrein.

smakkend langs lanen bijt ze hen de hoofden af

Ongeveer een jaar later was hij toevallig in Amsterdam en liep langs een uitgeverij aan het Singel waar hij een boek moest ophalen om voor Mare te bespreken. Tot zijn verbazing zat het meisje van het Pessoa-deeltje achter de receptie.

Hij wees naar de deur. *Hij is gewoon open*, zag hij haar playbacken achter het glas.

droomgelei langs haar mondhoek en vingers in het nat

Ilja maakte koffie en Christiaan las Thomas' gedicht. In de vensterbank stonden de lege aluminium blikken van Illy opgestapeld tot een Andy Warholachtige installatie. Het Meisje Van De Uitgeverij was aan het douchen. Een zwakke ochtendzon op de muur van de Burcht, leigrijze wolken joegen over het van dak van de V&D.

'Zijn dit inzendingen voor De Revisor?'

'Afblijven.'

Het espressoapparaat bromde inschikkelijk. Door het open raam klonk, aangevoerd op vlagen, het stadhuisarillon.

'Naar die bovenste zou ik nog wel even kijken.'

'Heb ik al lang gedaan. Die ligt niet voor niets op die stapel.'

Het was het voorjaar van 2003. De Frutti di Mare was van vaste auteurs voorzien, *De Revisor* van een nieuwe dichter, en de stamtafel van nieuwe drinkers: bij Einstein op het terras als de zon scheen, aan lange tafels van Burgerzaken op donderdagmiddag, als ook de rest van de redactie aanschoof, op de banken onder de spiegels bij De Burcht. In de winter, als het vroeg donker was, keken ze altijd of ze elkaar in het warme licht achter het caféraam zagen zitten 'in de etalage', over hun notitieboekjes gebogen. Soms sneeuwde het.

'Ik ga thuis nog even eten en ben daarna wel weer in de stad.'

'Waar ga je heen?'

'Naar de klote.'

'O, dan weten we je wel te vinden.'

Soms regende het en besloegen de glazen van hun brillen bij binnenkomst.
Soms was alles zoals het moest zijn en zou niemand ooit sterven.

5.

‘Je zou jezelf onsterfelijk belachelijk maken.’

Dat antwoordde Ilja, op Christiaans vraag of hij moest ingaan op een aanbod dat hij had gekregen van een kleine Leidse uitgever, om zijn Marecolumns te bundelen. Gert-Jan, de jongen die de uitgeverij was begonnen, was een dertiger en typische eeuwige student. Hij was gedichten gaan uitgeven van een student die hij tijdens het nachtelijk post sorteren had leren kennen en die zelfmoord had gepleegd. Desolation Row, had hij zijn uitgeverij genoemd. En nu hij mij toch sprak: die columns van mij, die zouden prachtig ‘in zijn fonds passen.’

‘Kijk,’ zei Ilja. ‘Die columns zijn op zich prima, maar er moet wel eens een goede redacteur overheen.’

Het terrasseizoen was losgebarsten. Witbier met citroen. Bootjes in de Nieuwe Rijn. Tikkende hakken onder naakte benen en fladderende jurken.

Christiaan deed het toch, en het boekje – *Sluitingstijd*, uitgeverij Desolation Row, Leiden, 2003 verscheen die zomer in een oplage van duizend exemplaren. Voor de presentatie, in de Burcht, vroeg hij Ilja een praatje te houden, een lovende tekst met schimpscheuten en wat steken onderwater. De geprinte tekst stak Christiaan na afloop in de binnenzak van zijn jas die hij er speciaal voor aangeschaft had. Het Fotomodel, met haar was er plotseling weer contact, was ervoor uit Amsterdam gekomen. Het Meisje Van De Uitgeverij was er, al stelde ze zich bedrukt op, ook omdat ze, zo bekende ze later, zich had voorgenomen ‘het uit te maken’ maar dat niet wilde doen vóór die boekpresentatie, waar ze merkbaar opgelaten de rol van ‘vriendin

van' vertolkte.

Twee dagen na die presentatie deed Het Fotomodel auditie voor de Toneelschool in Maastricht.

'Kom je niet met me mee?' vroeg ze.

'Waarom?'

'Omdat ik niet alleen wil. Omdat ik mijn tekst wil oefenen. De avond ervoor. In een hotel.'

In die tijd moest je bij het inchecken bij een hotel nog een formulier invullen, met onder meer een vakje 'beroep'. Ze wierp hem een vragende blik toe. Hij nam haar pen over en vulde in: 'artiesten'.

Ze rookten na afloop, hadden de lampen uit gelaten en de gordijnen open. Het schijnsel van de Maastrichtse cafés wierp een lange driehoek op het plafond. Hij leunde wat uit het raam toen zij een koptelefoon op zijn oren zette. Ramses Shaffy zong:

Zachtjes lokt het water, kom maar hier, ko-óm maar hier, kó-om maar hier.

Denk niet aan later, het geeft geen zier, het geeft geen zier...

6.

Twee dagen later zat hij in een taxi van Leiden naar Voorschoten. Van zijn Leidse uitgever had hij nog een etentje tegoed. Hij kende de eigenaar van een sterrenrestaurant in Voorschoten, een oude boerderij aan de Vliet. Hoewel hij liever fietste stond de uitgever erop dat ze met een taxi gingen.

'Hoe ik het ga betalen weet ik niet. Al moet er ik m'n reet voor verkopen achter het station, ik wil gewoon dat mijn auteurs de behandeling krijgen die ze verdienen. Al denk ik dat jij vroeg of laat weggekocht gaat worden door de grachtengordel.'

Het personeel ontving ze gediensig, en ook de eigenaar, een keurig, artistiek ogend heerschap, ontving ze met alle egards. Na afloop van de viergangenmaaltijd schoof hij aan en liet een groen goedje inschenken.

‘Ah, kijk eens aan, daar is hij,’ sprak de eigenaar vergenoegd, ‘de groene teringlijer!’

Het was allemaal nogal merkwaardig. Christiaan had geen idee waarom ze hier gratis aten, hoe de verhoudingen lagen tussen deze Gert-Jan en de restauranteigenaar, die ook nog aan de drukkosten zou hebben bijgedragen, en het interesseerde hem ook eigenlijk niet. Kennelijk stelde die jongen er eer in om de grote uitgever te spelen, met taxiritjes, restaurants en alles wat daarbij hoort. Hij had zelfs nog een keer geholpen om de vervuilde, verwaarloosde flat van ‘zijn auteur’ uit te mesten en de muren van de slaapkamers helpen schilderen – in vermiljoenrood, zoals hij zelden naliet te vermelden aan de meisjes in Odessa, alsof dat ze over de streep zou trekken om de fietstocht naar de Spaarnestraat – toch al gauw vijftien minuten – aan te vangen. Nee, wat dat betrof had die Ilja het gemakkelijker. Die woonde om de hoek van de Burcht, boven bij het Van Sterrepad, waar hij na sluitingstijd domweg kon aanbieden het drinkgelag voort te zetten, met maar een minimale bedenktijd tussen café- en voordeur. Zijn motto: ‘Bij het scheiden van de markt valt de winst te behalen.’

Bij Ilja boven dronken ze ook wel eens ‘alle kleuren van de regenboog’, in de vorm van likeurtjes, maar groen zat daar niet tussen, en dit goedje – waarvan hij pas later begreep dat het absint moest zijn – had een waanzinnige uitwerking, al kon hij zich nadien weinig van herinneren. Vaag herinnerde hij zich een discotheek waar hij niet eerder was geweest, een ruimte die donkerder was dan hij waarschijnlijk in werkelijkheid was. En hij biechtte per telefoon zijn Maastrichtse escapade op bij het meisje van de uitgeverij, dat toch al op het punt had gestaan het uit te maken. Wel

had ze nog één advies voor hem: ‘Je moet die columnbundel naar een redacteur sturen, van een echte uitgeverij. Peter Nijssen van De Arbeiderspers, dat is een heel goede.’

In de binnenzak van zijn nieuwe jasje vond hij de ochtend erop – brak, met hoofdpijn ontwakend op het matras in zijn vermiljoenrode slaapkamer – Ilja’s lofrede nog, die hij bij het bundeltje vouwde dat hij opstuurde naar de Herengracht. Een dag later had hij al een mailtje van deze Peter Nijssen, die hem op gesprek vroeg te komen. ‘Ook omdat er,’ zo zou hij jaren later nog verklaren, ‘een stevige aanbeveling van Ilja bij zat.’

7.

‘Welnee,’ bromde Ilja. Hij nam een slok van zijn La Chouffe, waarvan het schuim in zijn snor bleef hangen. ‘Een contract gaan ze je zéker niet aanbieden. De beste uitkomst, het droomscenario in jouw geval, zou zijn dat ze geïnteresseerd zijn naar nieuw werk en graag contact blijven houden.’

Op een vrijdagochtend stond Christiaan, nerveus als een puber, onderaan de trap van het imponerende pand aan de Herengracht waar De Arbeiderspers toen nog zat. Hij rookte drie sigaretten naast een reclamepilaar waarop een voorstelling van Shakespeare werd aangekondigd.

Peter Nijssen was vol lof over het boekje, enthousiast over zijn plannen voor een roman, en tijdens het gesprek werd de directeur, Lex Jansen, er even bij geroepen. Hij luisterde een tijdje aandacht en geamuseerd naar wat Christiaan allemaal te stamelen had en zei: ‘Ik zie je hier zo zitten, en ik hoor je praten, en ja...’ En daar flitste de bliksem, in dat ene zinnetje dat volgde: ‘Ik proef hier wel een schrijverschap. En misschien moeten we dat meteen maar bezegelen met een

contract.'

Naast de reclamepilaar belde hij Het Fotomodel.

'En wat wil jij de wereld dan vertellen?' vroeg ze.

'Wat is dat nou voor vraag? Ik heb net een boekcontract gekregen!'

Ze zweeg.

'Ik vroeg toch ook niet aan jou toen je bij de toneelschool was aangenomen wat jij *aan de wereld wil laten zien?*'

'Hád het maar gevraagd.'

Hij zuchtte. De zon schetterde uitbundig in het water. Vanaf een boot in de gracht zwaaide iemand naar hem, alsof het aan hem was te zien.

'Oké, wat wil je?'

'Ik wil mensen diep raken.'

Hij kreunde geërgerd.

'Ik wil ophangen.'

Ilja zat aan het einde van die middag nog steeds op dezelfde plek als de avond ervoor, te werken in z'n notitieboekje, alsof hij er het hele etmaal niet was opgestaan.

'Zozo...' reageerde hij. 'Ik mag hopen dat je meteen ook een royaal voorschot hebt bedongen?' Ze lachten. Zo ging het contact: elkaar aftroeven met grappen en daar een lachsalvo door ontketenen. Vooral Thomas was er goed in.

'Nee, jij trekt volle zalen...'

'Ik las laatst bij Proust dat...'

'Ah, Proust... Goede dingen over gehoord.'

'... terwijl je in de negentiende-eeuw in Parijs...'

'Ach, Parijs...! Parijs! Neuken. We kenden het woord niet eens. Maar we deden het gewoon. Ach, Parijs...'

Die passage keerde later overigens letterlijk in een boek

van Ilja, want zo was het ook nog eens: je gapte van elkaar zoveel je kon.

‘Zo heren, al aan de prosecco zo vroeg in de middag? Ik mag hopen dat er niets ernstigs is te vieren?’

‘Christiaan trakteert...’

‘Boekcontract.’

‘Allez... Proficiat m’n jong...’

Ook Thomas aasde op een boekcontract. Net als Arjen, die niet veel later een weblog opende, met als een soort *mission-statement*: ‘ik wil binnen één jaar een boekcontract.’ Het boekcontract was de heilige graal, of op z’n minst het plaatsbewijs voor het boemeltje erheen.

‘Maar eh... Hoe is het met je studie?’ vroeg Arjen. Een running gag, ook omdat hij en Thomas nog niet afgestudeerd waren, en alleen nog hun scriptie hoefden te schrijven, terwijl ze wel al als vaste redacteurs in dienst van Mare waren. Op het zoldertje aan de Kaiserstraat, in de oude portierswoning van de manege, tikte Christiaan in de vakanties zijn roman, terwijl Arjen er zijn scriptie schreef.

Op een ochtend belde Thomas op Christiaans nummer op de redactie. Hij klonk raar buitenadem, alsof hij hard gerend had en in nood verkeerde.

‘Ik heb... Ik heb... Ik heb me altijd voorgenomen...’ begon hij. ‘Dat als het zover is... Dat jij dan degene bent aan wie ik het als eerste vertel...’

‘Thomas, je bent zwanger!’

‘Ach, zijn wij niet allen zwanger van onze grootste werken? Maar ik heb me zojuist...’ Hij kwam weer bij adem. ‘Contractueel vastgelegd die ook te publiceren.’

‘Ach...’ In De Burcht slingerde Ilja zijn zippo-aansteker als een vlindermes open, en hield hem onder zijn shaggy. ‘Tegenwoordig hoef je maar drie zinnen foutloos achter elkaar te kunnen schrijven en ze bieden je al een contract aan.’

8.

Ik schenk hun glazen rijkelijk bij in de cafés die ik voor ze open. Maar ik maak het ze niet gemakkelijk. Ik heb een stad van steen gesticht en een blad van papier. Ik gun ze hun successen en hun tegenslagen, hun nominaties en hun prijzen, hun liefdes en hun teleurstellingen, hun katers, hun diners.

De maan staat op haar hoogste punt. De meeste zielen slapen al. De laatste rondes zijn al afgekondigd.

Wie boven de stervelingen uit wil spreken moet zich de beste wanen. Wie er niet, in de afzondering van zijn letterenklavier, van overtuigd is de beste te zijn, moet ophouden. Rivaliteit, wrevel en scheve ogen zijn niet alleen onvermijdelijk maar ook gewenst. De stamtafel is ook de plek om de sabels te slijpen.

‘Je hebt wat te vieren, schreef je...’

‘Shortlist Ako.’

‘Oh, dat verbaast me wel, moet ik zeggen. Niet vanwege de ongekend grote kwaliteiten van je boek, die staan buiten kijf, maar omdat die jury’s meestal niet zo dol zijn op debuten.’

De stamtafel groeide. Meer stemmen slingerden zich op schrift. Franca, Gerardo, Arjen, Rosanne, Bart... Fictie en non-fictie. Historische boeken en columns op prestigieuze plekken, poëzie en essays... En steeds die mengeling van trots en afgunst. Er was zowaar iets als een Leidse literaire kring ontstaan, en ook dat had iets dubbelzinnigs, al was het maar omdat Christiaan zich, in elk geval in die dagen, sterk aangetrokken voelde tot de poëtica van Michel Houellebecq. Diens eerste publicatie, het pamflet *Rester vivant* droeg hij altijd op zak, in de vertaling van Martin de Haan

vertaald als *Lezen, lijden, schrijven – een methode*), waaruit hij te pas en vooral te onpas citeerde aan de stamtafel:

Spit onderwerpen uit waarover niemand wil horen. De achterkant van de façade. Hamer op ziekte, lelijkheid, verval. Spreek over de dood, over de vergetelheid. Over afgunst, onverschilligheid, frustratie, liefdeloosheid. Wees abject, dan bent u waarachtig.

Sluit u nergens bij aan. Of sluit u aan en pleeg direct verraad. Geen enkel dogma mag u al te lang ophouden. Militantisme maakt gelukkig, en u hoort niet gelukkig te zijn. U allen staat aan de kant van het ongeluk; u bent de sombere partij.

9.

Dit is hoe de wereld eindigt: niet met een knal maar met een zacht gejammer. Ik liet rivieren samenkomen en groef een gracht van inkt. Ik heb een stad van steen gesticht en een blad van papier. Ik heb ze samengebracht en ze weer laten gaan. Tegen het einde drong overal aan de stamtafel het gevoel door dat er iets ten einde liep.

In het kort ging het zo: Christiaan vertrok naar Den Haag, Ilja fietste naar Genua, Thomas ging dood en Arjen verhuisde naar Saint-Louis.

10.

Thomas kwam hem tegemoet lopen in de steeg naast De Zwart. De zomer van 2013 was begonnen. Christiaan kwam van de grachten naar het Spui, hij vanaf de andere kant. Hij was net bij de uitgeverij geweest om de laatste plannen te bespreken rond

Het West-Vlaamse Versierhandboek.

‘Op het omslag staat een meisje dat haar truitje uittrekt.’ Er volgde een klein referaat over het meisje in kwestie, over de fotografe, totdat Thomas stilviel en hem verwonderd aankeek. ‘Blijven we hier zo staan of drinken we binnen een biertje?’

Aan het tafeltje spraken ze ontspannen en vertrouwd met elkaar, bijna zonder de gebruikelijke onderhuidse schimpscheuten, zonder de ironie, de vileine bluf.

Ze waren ouder geworden: Christiaan was in Den Haag gaan samenwonen met een vriendin, een studente Nederlands die hij ook in Leiden had leren kennen, en ze hadden twee kinderen, een mooi huis en een stationwagen voor de deur.

Precies dus wat voor Ilja altijd een schrikbeeld was geweest. Christiaan herinnerde zich een avond bij de Woo Ping, waar ze met Ilja en wat Mare-mensen aan een ronde tafel zaten. Het gesprek ging over de zelfmoord van Jeroen Mettes, promovendus bij Literatuurwetenschappen. Iemand had zelfmoord ‘laf’ genoemd, waarop Ilja, die zich al die tijd ongebruikelijk stil had gehouden, ineens uitviel: ‘Laf? Laf!? Misschien is het wel het meest heldhaftige om te doen! Misschien is het juist wel laf om in een rijtjeshuis te gaan wonen, met twee kinderen en een stationwagen voor de deur!’

Thomas en Christiaan kwamen elkaar alleen nog sporadisch tegen, in de marge van literaire gebeurtenissen in Amsterdam, waar ook Arjen nu woonde. Soms zag hij ze in De Pels, waar Thomas dan altijd net iets meer rechtop ging lopen, de trotse houding van de jongen die het gemaakt had, maar waar de onzekerheid doorheen gloorde. Hij had zich vol in het Amsterdamse bestaan geworpen, een woning weten te bemachtigen aan de Prinsengracht. Hij kende alle circuits, kwam op de feestjes, stortte zich erin.

‘Maar ik ben er inmiddels ook wel klaar mee,’ besloot hij.

Een nieuwe liefde.

‘Hoe raad je het, ja... Een Vlaamse.’ Zijn ogen glansden toen hij haar naam noemde. Zo ontspannen, zo licht en in zijn element had hij Thomas niet eerder meegemaakt. Hij dacht er voorzichtig over om weer in België te gaan wonen, en zijn Amsterdamse periode af te sluiten. Christiaan juichte dat voornemen toe want hij was net het weekend daarvoor met zijn vrouw – haar moeder paste op de kinderen – in Antwerpen geweest. Even had hij het visioen van Thomas, wonend in Antwerpen, een adres om af en toe op bezoek te kunnen, een nieuwe vorm te vinden voor wat in Leiden was begonnen.

11.

Het was najaar, eind oktober, en al vroeg donker. Hij kwam de tram uit, en had zich de hele reis naar Amsterdam voorgesteld wie er allemaal zouden zijn. Tien, twaalf vrienden, stelde hij zich voor. Het was een maandag, dus het café zou amper reguliere gasten hebben. Waarschijnlijk pasten ze allemaal rond de leestafel. Hij bereidde zich voor op de gesprekken, al kon hij zich geen voorstelling maken van de stemming.

Hij was behoorlijk laat, omdat hij een stuk over Thomas voor *nrc.next* had geschreven, en ook daarom was hij harder gaan lopen – brug op, brug af – over de opeenvolgende grachten. Een aap die geen bananen eet, maalde het in mijn hoofd. Een aap die geen bananen eet. Waarschijnlijk omdat hij op een onbewuster niveau dat andere ezelsbruggetje was gaan afdraaien: Piet Koopt Hoge Schoenen, om de grachten te kunnen volgen: Prinsen-, Keizers-, Heren-, Singel. Van daaruit tuimelde hij dan in Een aap die geen bananen eet, waarmee hij als kind de snaren van de gitaar had leren onthouden. Piet Koopt Hoge Schoenen. Een Aap Die Geen Bananen Eet. Koortsig maalden de kinderzinnnetjes rond en ze ergerden hem, want ze tolden en tolden maar en verdrongen op die manier elke mogelijke gedachte, elk mogelijk

gevoel.

Totdat hij, midden op de brug over de Herengracht, al de steeg in kon kijken naar het café. Ondanks de kou stond er een kleine menigte voor de deur, anoniem nog, in de camouflage van elkaars gezelschap. Twintig of dertig waren het er, wat deed vermoeden dat er binnen minstens zoveel moesten zijn en hij hoorde hun stemmen niet, of hooguit stegen ze gedempt op uit deze spontane eredienst bij Thomas' nieuwe stamcafé, De Pels, deze dodenwake, waar een stille waardigheid van uit ging die elke voorbijganger de mond snoerde en die mij enige ogenblikken op de brug liet stilstaan en er de reling van liet grijpen met een steek in zijn hart.

Wat was het dat hem zo raakte? Die massale opkomst, het spontane gebaar, de liefde die ervanuit ging? Het vooruitzicht straks al die vrienden en bekenden – sommigen van lang geleden – te zullen treffen? Ook. Ook dat. Maar misschien leverden die samengezwermden figuren, die anders door had kunnen gaan voor een drom theaterbezoekers in een pauze, ook wel het eerste fysieke bewijs van Thomas' dood, die tot dan toe – hij hoorde het bericht die ochtend over de telefoon van Onno Blom, die hem naar de Bezige Bij had gehaald en zijn eerste boek had begeleid – een abstractie was gebleven, alleen nog in theorie waar was, en nu – en misschien was dat ook waarom hij talmde en bleef stilstaan – de gedaante van het onomkeerbare ging aannemen. Zolang hij zich niet bij de anderen voegde was Thomas nog niet dood.

‘Allez jongeman,’ hoorde hij Thomas nu zeggen, alsof hij het was die hém moest troosten en moed inspreken. ‘Ga nu maar.’

12.

6 september 2013, 10.24 uur.

Maestro,

Proficiat met uw Grote Versierboek. Ik was graag bij de presentatie geweest, maar deze week loopt alles anders dan anders, nu onze oudste alweer vier geworden is en naar school gaat. Dan wordt het leven ineens gedictieerd door breng- en ophaalschema's, en wendagen, en die uitgeverijen die denken maar dat we allemaal bon vivants zijn, die leven van de wind en flierefluitend van receptie naar receptie kunnen wandelen om vijf uur, maar neen, neen, zo werkt dat niet.

Ik twijfel er niet aan dat dit een meesterwerk is, en zal dat ook nog vast gaan stellen door het zelf te lezen.

Veel publiciteit al, zag en hoorde ik. Warme broodjes, mijn waarde. Warme broodjes!

Tot spoedig,

Christiaan

6 september 2013, 10.59 uur.

U werd gemist, daarom werd er gehuild, maar uiteindelijk brak de feestvreugde door.

Thomas

13.

Ik liet rivieren samenkomen en groef een gracht van inkt. Ik heb een stad van steen gesticht en een blad van papier. Ik heb ze samengebracht om boven de stervelingen

uit te spreken en weer laten verdwijnen. Nu is het tijd om de zon boven de stad te laten opkomen als boven de resten van een woest feest. Nu is het tijd voor titaanwitte wolken en voor meeuwen. Ze zingen dat het voorlopig genoeg is. Ze zingen dat de marktlieden hun metalen schragen plaatsen langs de Nieuwe Rijn en dat de planken er op neerkletteren. Ze zingen dat de visverkopers er hun bakken met pek en ijs zullen uitstallen en dat het carillon zal spelen. Ze zingen dat de kades zullen volstromen en dat de roeiboten en de waterfietsen gaan verschijnen in de grachten. Ze zingen dat een vrouw de trap zal afdalen van een vreemd huis en op de stoep haar jurk zal rechtekken met een blik over haar schouder in de spiegeling van een caféraam. Ze zingen dat de wereld zonder woorden kan.

Ik zou ze bijna gaan geloven.

